

МОЛОДІЖНА СКЛADOVA ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ (на прикладі Сумської області)

Павленко А. В.,

провідний фахівець проблемної лабораторії «ЦСГАРД» СумДУ

Трудова міграція на теренах Сумської області є сьогодні надзвичайно поширеним явищем, яке суттєво впливає на соціально-економічний розвиток регіону. Найбільш негативним наслідком трудової міграції є значне погіршення стану ринку праці. Результати соціологічного опитування, проведеного у квітні-липні 2008 року проблемною лабораторією «Центр соціально-гуманітарних аспектів регіональних досліджень» СумДУ, показують, що основною масою, яка формує «міграційну хвилю» з Сумської області є саме молода і кваліфікована частина населення (55, 7 %).

Детальний аналіз результатів соціологічного дослідження, в якому автор брала безпосередню участь, дозволяє дослідити соціальний портрет молодої людини, яка виїжджає на заробітки за межі області, та основні причини і наслідки цього процесу.

Молодь (випускники шкіл, професійно-технічних закладів, ВНЗ) в наш час є найбільш економічно активною частиною населення. Мотиваторами працевлаштування для неї є не лише пошук гарного заробітку, але й можливість фінансової незалежності від батьків, самореалізації та накопичення професійного досвіду. Проте існує багато перепон на шляху до отримання першого робочого місця у молоді. Прагнучи поєднати навчання з роботою, молоді люди, як правило, влаштовуються на тимчасову роботу, де пропонується мінімальний рівень оплати. Для більш оплачуваного місця праці роботодавці вимагають наявності професійного досвіду, більшої освіченості та кваліфікації, а саме їх молоді і не вистачає [1].

Молоді люди з Сумщини змушені шукати працевлаштування за кордоном, бо просто не мають іншого вибору, вони є депривовані в основних сферах життя: у них немає можливості знайти роботу в себе вдома, вони стикаються з більш високим ризиком бідності та невідповідністю свого освітнього рівня до запропонованих їм місця та умов праці.

За даними сумського обласного центру зайнятості загалом 7032 особи у віці до 35 років перебувало на обліку у центрі зайнятості з метою працевлаштування на кінець звітної періоду 2011 р. З них 303 випускники професійно-технічних закладів (193 жінки і 110 чоловіків), 339 випускників вищих закладів освіти (249 жінки та 90 чоловіків), та 22 молодих людей, які закінчили або припинили навчання у середніх загальноосвітніх школах (з них 13 жінок і 9 чоловіків).

Станом на 1 березня 2012 р. на 1 вакансію у середньому по області претендувало 23 особи, що шукали роботу [2]. Проте показовим є той факт, що саме молодь, найбільш прогресивна, творча та мобільна частина населення, яка б могла поліпшити та модернізувати виробництво та менеджмент, не має можливості знайти роботу на Сумщині. Саме відсутність реальної можливості знайти пристойно оплачувану роботу вдома найбільше впливає на рішення молоді. Чим більший вік респондента, тим цей показник буде нижчим.

Подальший аналіз результатів дослідження показує, що молодь, на відміну від інших вікових категорій, найменше зацікавлена у міграції задля пошуку більшого заробітку (38% у порівнянні з 48 % у респондентів віком 23-40 років та 43 % - вік 40-45 років). Це можна пояснити, мабуть, не стільки меншими потребами, скільки певною залежністю від допомоги з боку батьків чи родичів. Частіше за інше населення, молодь виїжджає на заробітки через погані умови праці або ж просто з цікавості.

Відрізняється за віком і географія поїздок. Респонденти віком до 25 років рідше висловлюють задоволення місцем свого проживання, проте і вирізняються більшим за інших патріотизмом. З цього можна зробити висновок, що якби умови праці та заробітна плата були кращими, молодь залишалася б працювати на батьківщині. Молодше населення висловлює своє бажання переїхати до великого міста України (15 % проти 9 % в інших вікових групах), та значно скептичніше відноситься до перспективи працювати в Росії (3 % проти 9%).

Значною проблемою є невідповідність попиту на робочу силу та її пропозиції у професійно-кваліфікаційному розрізі. Молоді люди з вищою освітою, виїжджаючи за межі області рідко працюють за спеціальністю. Так, серед молодих людей більше тих, хто, виїжджаючи, влаштовується робітниками на виробництво (21 %). Ця група опитаних лідирує і серед тих, хто за межами області працює у готельно-ресторанному бізнесі (10 %). Значна частина молоді працевлаштовується у сфері будівництва (26 %) та у сфері обслуговування (продавці, перукарі, кухарі тощо) (12 %) [3].

Узагальнюючи наведений вище матеріал, можемо спрогнозувати наступні наслідки трудової міграції молоді. Сумську область покидають у рамках міграції найбільш економічно активна, освічена, переважно висококваліфікована частина населення, у підготовку якої були вкладені значні ресурси з боку держави. Саме цей відсоток людей виїжджає на заробітки на тривалий час і працює за межами області майже постійно. До того особи, що займаються нелегальною трудовою міграцією, не платять податки жодній з держав. Тож область втрачає не лише кошти з податків, але й висококваліфіковані кадри, на робочі місця яких будуть працевлаштовуватися люди з нижчим рівнем матеріальних претензій, проте і з нижчим рівнем професійних знань та навичок. До того ж, за

результатами соціологічного дослідження, заробітчани, які на довгий термін залишають область – репродуктивно-активна молодь, а тому цей процес аж ніяк не сприяє підвищенню народжуваності та зміцненню сімей мігрантів.

Література:

1. Толстокорова А. Экономическое неравенство, социальная исключенность и трудовая миграция: проблемы украинской молодежи в период постсоветской трансформации / А. Толстокорова // Семинар «Equal Opportunities for All» organised in the framework of the Partnership in the Youth Field between the Council of Europe and the European Commission in the European Youth Centre, 2007, November 7-9, Budapest: [материалы].
2. Статистика та аналітика. Сумський регіональний центр зайнятості. - Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/sum/control/uk/statdatacatalog/list>.
3. Звіт про результати виконання науково-дослідної роботи «Вплив трудової міграції на формування ринку праці Сумської області та визначення шляхів забезпечення економіки області кваліфікованою робочою силою». - Суми.: Сумський державний університет, 2008. – 103 с.